

הקדמה ללימוד הפנימיות (7)

עתה מאירים לנו דברי רמח"ל שהבאנו לעיל בענין הצורך בלימוד פנימיות התורה :

"כאשר נבין כל חלקי דרך ההדרגה הזאת של העולמות והספירות, נבין שורש כל מה שנמצא בבריות ובהנהגותיהם".

זהו מעין סולם עם שלבים רוחניים, ועל ידי הבנת חלקי דרך ההדרגה בסולם ממעלה למטה, כיצד מתגבר הדין על הרחמים לאורך סדר ההשתלשלות, אנו לומדים גם את הדרך של התשובה, השיבה חזרה למקורינו הקדוש ממטה למעלה, כיצד להגביר את הרחמים על הדין – את כח ההשפעה והנתינה על הקבלה והאהבה העצמית – בכל מדרגה ומדרגה. שכן לימוד פנימיות התורה מלמדנו את סדר הירידה ממעלה למטה, מן השלם אל הבלתי שלם, ואילו לימוד המוסר והחסידות מלמדנו את סדר הטיפוס מתתא לעילא, מן הבלתי שלם אל השלם.

כפי שבהדרגה שממעלה למטה משולבים ההסתר והגילוי של השי"ת, כך גם בבריות ובהנהגותיהם ישנו שורש הן להסתר והן לגילוי של השי"ת. הבנת שורש ההסתר מחזקת את האדם בעבודה של 'סור מרע', כיצד לברוח מהעניינים הגורמים להסתר; והבנת שורש הגילוי מחזקת את האדם בעבודה של 'עשה טוב' – לדעת מה הם העניינים הגורמים לגילוי ולהתקרב אליהם. ובתחילה ע"י לימוד פנימיות התורה האדם צריך להבין קודם לכול את מבנהו האישי בגשמיות וברוחניות, את סיבות הצרכים וההתנהגויות שלו, וממילא לאיזו מטרה צריך להגיע. ואח"כ ישכיל את ענין ההסתר והגילוי הנ"ל.

"...ונמצא שהארת פניו יתברך וקרבתו תהיה השורש והסיבה לכל שלימות שיהיה (-רחמים), והסתר פניו – השורש והסיבה לכל חסרון (-דין), אשר כשיעור ההסתר כך יהיה שיעור החסרון הנמשך ממנו. ועל כן הנברא הזה, העומד בשיקול בין השלימויות והחסרונות, שהם תולדות ההארה וההסתר של פני ה', בהתחזקו בשלימויות והקנותם אותם בעצמו (יותר אמונה ושמחה והשפעה) – הנה הוא אוהז בו יתברך, שהוא השורש והמקור להם; וכפי מה שירבה בשלימויות, כך הוא מרבה האחיזה וההתדבקות בו (בהשי"ת), עד שבהגיעו אל תכלית קניית השלימות, הנה הוא מגיע אל תכלית האחיזה וההתדבקות בו יתברך, ונמצא מתדבק בו יתברך ונהנה בטובו ומשתלם בו, והוא עצמו (האדם) בעל טובו ושלימותו".

(דרך ה' להרמח"ל, ח"א פ"ב אות ג)

סיכום: הרצון לקבל משמעותו חסרון, שחסרים לאדם הנאה ותענוג, ואז האדם מתרחק מן הבורא, שזו משמעות הדין. ולהפך, רצון להשפיע משמעותו אדם ששמח בחלקו בכל מצב שהבורא מניח אותו, ורוצה רק לתת ולאהוב, ולא לקבל, וממילא נמצא בשלימות, וממילא הוא בדביקות בבורא, וכל זה נק' רחמים. נמצא, הלימוד

הפנימי נותן לאדם מודעות עצמית, לאבחן מהו מצבו האישי הפנימי, לראות בתוך עצמו את הנפש האלוקית הטובה שתכונתה השפעה, ואת הנפש הבהמית הרעה שתכונתה קבלה.

יתירה מכך: הלימוד בעניינים אלה, מאיר בפני האדם את תכלית חייו, ומעמיד בפניו את המטרה המרכזית בכל עמלו בעבודת ה'. שכן חשיבות עצומה ישנה לידיעת המטרה, כמו שפותח רמח"ל במסילת ישרים:

"יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא - שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו - והנה מה שהורו חכמינו זכרונם לברכה הוא - שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא".

וכן כותב בספרו דרך ה' (ח"א פ"ד אות ו):

"והנה שורש כל ענין העבודה הוא, היות האדם פונה תמיד לבוראו. והוא שידע ויבין שהוא לא נברא אלא להיות מתדבק בבוראו... ויהיה מנהיג את כל פעולותיו להשגת התכלית הזה ולא יטה ממנו".

רצ"ל: כיון שיש לימוד שלם של פנימיות התורה אשר עוסק בהשגת המטרה הזו, אזי ע"י הלימוד נמצא שהאדם מרוכז כדבעי בהשגת המטרה הנעלה הזו. שהנה חיצוניות התורה מדברת על דרך עשיית המצוות, באיזה אופן ומתי ואיך יעשו המצוות ע"פ ההלכה, אבל פנימיות התורה מדברת על פנימיות האדם, איך ישפר האדם את רצונותיו ע"י עסק התו"מ, עד שיגיע אל המטרה שיהיה ראוי להתעדין ולהנות מאור ה'. שכן פנימיות התורה עוסקת בענין המשכת אור ה', והתקנת מסכים ותיקונים שונים בכלי הנשמות המכשירים אותם להרגיש ולהתעדין באור ה', ומה מונע אותם מלהרגיש את אור ה', וכו', וממילא מובן שלימוד זה הוא אשר מרכז את האדם במטרת חייו.

על ידי הבנת האדם את המטרה הזאת, הוא משיג בכך כמה עניינים.

א. הוא יודע לכוון את דרכו לקראתה – להתאמץ בעניינים המביאים אותו לשלימותו, ולהתרחק מהעניינים המרחיקים אותו מכך. משא"כ מי שתורתו ומצוותיו נעשים מתוך שגרה, או מתוך כוונה פשוטה בלבד, כפי שקלט מקטנותו וללא שהעמיק בה – אע"פ שגם תורה ומצוות באופן זה פועלים בנפשו ומתקנים אותו ברמה של דומם דקדושה, מכל מקום אינו יודע לכוון את מאמציו להשגת התכלית, וכך מעורבים בעבודתו הרבה עניינים המביאים להסתר פני ה' – פניות, הנאות חומריות וכו'.

ב. כאשר האדם יודע את המטרה, שהיא חפץ ה' להיטיב לברואיו ולהביאם לדביקות בו, תורתו ומצוותיו נעשים בכוונה מעולה וטהורה יותר, ועל כן מאירים בו ומתקנים אותו לאין ערוך מאשר מעשה גרידא כגוף בלי נשמה. וכן כותב בנפש החיים (שער א')

פכ"ב), אחר שמדגיש כי מעשה המצוות הוא העיקר, "וכשיקיימם איש ישראל כראוי, אף אם לא יכוון וגם לא ידע כלל טעמי המצוות וסודות כוונתם, עכ"ז נתקיימו המצוות ויתוקנו על ידיהם העולמות ויתרבה בהם קדושה ואור" – ממשיך וכותב:

"ומי שזיכהו ית"ש להשיג נסתרות תוה"ק אשר השאירו לנו ברכה קדושי עליונים חכמי התלמוד, כגון רשב"י וחביריו ותלמידיו, וששותין מימיו בדורות האחרונים כמו הרב הקדוש איש אלקים נורא האריז"ל, אשר האירו עינינו בקצת טעמי וכוונות המצוות - הוא רק כדי שיתבונן כל אחד לפי שכלו והשגתו עד היכן מגיעים כל פרטי מעשיו ודבוריו ומחשבותיו וכל עניניו בהעולמות והכוחות עליונים ותחתונים, ויתפעל ויתעורר מזה לעשות ולקיים כל מצוה וכל עניני עבודתו לבוראו ית"ש בתכלית הדקדוק, ובאימה ויראה ואהבה עצומה ובקדושה וטהרת הלב, ועי"ז יגרום תקונים יותר גדולים בהעולמות מאם היה מקיים המצוה בלא קדושת וטהרת הכוונה".

עוד כותב (שער ד' פרק ו'): :

"לזאת האמת, שזו היא הדרך האמתית אשר בזה בחר הוא ית"ש, שבכל עת שיכוון האדם עצמו ללמוד, ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל עכ"פ זמן מועט ביראת ה' טהורה בטהרת הלב, להתוודות על חטאתו מעומקא דלבא כדי שתהא תורתו קדושה וטהורה, ויכוון להתדבק בלימודו בו בתורה בו בהקב"ה, היינו להתדבק בכל כחותיו לדבר ה' זו הלכה. ובזה הוא דבוק בו ית' ממש כביכול. כי הוא ית' ורצונו חד כמ"ש בזהר. וכל דין והלכה מתורה הקדושה הוא רצונו ית', שכן גזרה רצונו שיהא כך הדין כשר או פסול טמא וטהור אסור ומותר חייב וזכאי".

ר"ל, שאף שבעת הלימוד עצמו צריך להיות שקוע בלימוד עצמו, וכפי שיטתו הידועה שזו דרך הדביקות הראויה בלימוד התורה, מכל מקום צריך שבאמת זו תהיה הכוונה והרצון של האדם בלימודו – להתדבק בזה בהקב"ה, כי הוא ורצונו חד. ובוודאי א"כ, שצריך האדם למצוא זמנים מיוחדים להתבונן בכך, ולרצות ולהשתוקק לדביקות בהקב"ה. וכן כותב עוד (שם פרק ז'): "...וכן באמצע הלימוד, הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו יראתו ית"ש שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת ה' וכו'".

ג. משל לאדם שהוזמן לבית חברו, שהכין וטרח עבורו סעודה גדולה עם מעדנים מכל טוב. והנה כאשר באו להסב לסעודה, ראו כי הקדיחו כל התבשילים. ועתה, אם האורח הוא אדם פשוט וגס, יצטער רק על הסעודה שנמנעה ממנו. אבל אם בעל נפש הוא, הרבה יותר ייגע ללבו צערו של חברו המארח, שכל-כך טרח והכין עבורו, ועתה אינו יכול להנותו.

והנמשל הוא: שככל שהאדם מעמיק ומתבונן במטרת הבריאה, שהיא להיטיב לנבראיו, ובכל העולמות העליונים שברא הקב"ה למען מטרה זו, מתבטלים רצונותיו הפרטיים, והוא רוצה יותר לגרום נחת רוח לבורא שיתמלא רצונו, מאשר לקבל את השכר עצמו. וכן כאשר הוא סובל איזו צרה ברוחניות או בגשמיות, יותר אכפת לו על עצם הדבר שמתעכב כביכול רצונו ית' להיטיב לו, מאשר על עצם הצרה.

וכך יכול להצטער בצער השכינה יותר מצערו הפרטי. כי כל צער שיש לאדם, הרבה יותר מכך יש צער לשכינה, בבחי' יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק.

וראה בספר הברית (עמ' קסד) דברים נפלאים על חשיבות העבודה לשם שמים ולמען השכינה הק':

"...ודרשתי וחקרתי היטב בכל לבבי לדעת סיבת אריכות הגלות הזה, וארא והנה בדורות האלה יש תורה הרבה בישראל, מרבים העם ללמוד משניות, גמרא ופוסקים, גם ספרי קבלה, ובכל זאת לא בא לציון גואל. והרבה אנשים בדורות אלו התחזקו בתפלה בכל כח ועוז, וגם אלה צועקים ואינם נענים, והרבה אנשים עוסקים במצוות למרבה, עד כי מלאים מצוות כרמון, ועם כל זה שנת גאולי לא באה..."

"ואנחנו לא נדע מה נעשה יותר מזה לרצות פני עליון, ואמרתי אני בלבי, אין זאת כי אם שיש איזה מפסיד העומד כנגדם... ויהי כאשר חיפשתי לדעת מי הוא זה המפסיד, מצאתי שהוא מה אשר כל ג' כתות הנזכרים, כולם אינם מכוונים במה שעושים כי אם לצורך עצמם ולתועלתם, לא למפרק קוב"ה ושכינתיה מן הגלות. וכל אדם מישראל מחשבתו לדרכו פנה, ולתועלת עצמו, וכל תורה או תפלה או מצווה אשר הוא עושה, מכיון לקנות לו מקום חשוב בגן עדן ועולם הבא, ושיצליח על ידי זה בכל משלח ידיו בעולם הזה, ושיאריך ימים ושנים עם אשתו ובניו, וכל ישעו וכל חפצו של אותו יהודי אינו כי אם שיהיה לו פרנסה בכבוד, ושיזכה לבנות לו בית גדול וחצר מאבני גזית כפיסין לבנים הכל כמנהג המדינה, למען יעמוד ימים רבים ויירשנה בניו ובני בניו אשר יולדו לו בארץ נכריה, ויראה זרע ויאריך ימים בגלות, ושימות בשיבה טובה ויספידו אותו הרב שבעירו עם שאר תופסי תורה אצל בית הכנסת, ויהיה לו לוויה גדולה ברוב עם בזוי ושסוי - זה כל תכלית המבוקש של הישראלי בגלות הזה; וביאת המשיח רגיל על לשונו תמיד, אך משפה ולחוץ לא בלב שלם... בכל מועד ורגל אומרים אנו לשנה הבאה בירושלים, לא היום ולא מחר, רק מדחיים אותה שנה תמימה, ואף גם זאת לא בלב שלם, כי חפץ לבו לגמור הבנין שהוא בונה, שאי אפשר להשלימו כי אם אחר איזה שנים, וכן לגמור המשא ומתן שעל ד' וה' שנים..."

"ואין קורא בצדק ואין עושה באמת... כדי למהר את הקץ ולפדות גוי וא- להיו ולמפרק קוב"ה ושכינתיה... והוא שאמר הכתוב וכל חסדו כציץ השדה (ישעיה מ' ו'), כלומר, אינם מכוונים בתורה ותפלה ומצוות שלהם כי אם לטובת עצמן לתועלתם לבד, או לעולם הזה או לעולם הבא או לשניהם יחד, ואין איש שם על לב לעשותם לי לשמי ולמעני כדי להוציאני מצערי ומגלותי, כמו שאמרו בזוהר כל חסד דאינון עבדין לגרמייהו עבדין. ואוי לאזנים שכך שומעות, קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה, האי אמנו שכינתא קדישא רוצה לצאת מן הגלות עם כל בניה, ושומע אין לה, צעקה ואין מושיע לה ופורק אין.

"...כי הוא יתברך מתנהג עמנו מדה כנגד מדה ואומר, אתם אינכם חסים כי אם על עצמכם לא עלי, אף אני לא אחוס עליכם... כל איש יהודי בעצמו, אפילו אינו בעל תורה ולא בר אוריין כלל, מחויב ללחום בעד אבינו שבשמים שהוא ימלוך על הארץ, ולעשות מלחמה וקרב בעד ארצנו היא ארץ ישראל, במצוות אשר הוא עושה, ולכוין בכל מצוה רק למפרק קוב"ה ושכינתיה מגלותא... כי בשלחן ערוך יורה דעה סי' רנה כתוב שבכל מיני צדקות כגון להאכיל רעבים או להלביש ערומים או לרפאות חולים - להכל פדיון שבויים קודם, ואסור לאחר אפילו רגע, ואם כך הדין בפדיון שבויים לבן אדם אחד,

מכל שכן לפדות גוי ואלהיו שהוא פדיון שבויים הכללי. ואל יאמר האדם בלבו מה אני ומה ערכי שיהיה כח במצותי לפעול דבר גדול כזה. כי אם מך הוא בערכו, המצוה בעצמה ערכה גדול ורב כוחה לפעול זאת, אם יכוין בו למפרק קוב"ה ושכינתיה מגו גלותא...".

[ביאור ענין פדיון השבויים: הנה בהשי"ת אין שום שינוי, וכל השינויים הם בכלים, וכיון שהכלים נמצאים במצב מקולקל באהבה עצמית, א"כ אין השי"ת יכול לקיים את רצונו להיטיב לנבראיו, ובערך זה נבחן שנמצא בגלות ובשבוי. השכינה היא הכלי האמור לקבל את אור שוכן העד, והיא המכונה הנקודה שבלב, ובאם הכלי הזה מקולקל, נמצא מצב השכינה בגלות ובשבוי האויב. דהנה אומר הזה"ק שהאדם הוא עולם קטן, ויש בו שבעים אומות העולם, דהיינו רצונות ותאוות של גוים, ויש בו את הרצון הישראלי, דהיינו הרצון להשפיע לה' (ישר-אל), שהוא בחי' הנשמה האלוקית שבאדם. ובאם הרצונות הגוים שולטים על הרצון הישראלי, נמצא שהרצון הישראלי הוא בגלות. וצריך האדם לדעת, שכפי מצב ישראל ואומות העולם הפנימיים שבו כך משפיע על מצב העם כולו, דכל ישראל ערבים זל"ז. וצריך להטיל את האחריות למצב על כתפיו שלו, ולא על כתפי אחרים, כפי שאומר רבי אלעזר בר"ש שמעשו של האדם מכריעים את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות. ובאם בן תורה יחטא בדבר דק, שישמע בקול אומות העולם שבו, נגד הנשמה האלוקית שבו, גורם זה לכל הבחינות דאומות העולם להתגברות הכח דקדושה בעולם, ומי שענינו בראשו יראה את גודל להפך, אזי גורם להתגברות הכח דקדושה בעולם, ומי שענינו בראשו יראה את גודל האחריות המוטלת עליו].

ד. כאשר האדם מתבונן ומעמיק במטרה של קרבת אלקים, והאור דהמדרגות הרוחניות אשר עתיד להאיר בנפשו ולהסב לו תענוג עצום, נוצרת בו השתוקקות וצימאון לעבודת ה', כיוון שהוא מבין ע"פ ערכו את המעלה הגדולה והתענוג שבזה, ועד כמה כל ענייני העולם הזה הם אין ואפס לעומתה, וכך הוא מקבל כח התגברות עצום כנגד פיתויי היצר, וכמו שכתב בזה רבי אברהם בן הרמב"ם בספר 'המספיק לעובדי ה' (עמ' קכו): "היודע משאת נפשו (א) צמאון וכיסופי נפשו. (ב) כובד וחשיבות עניני נפשו) יקל עליו לעזוב כל הון שבעולם".

ואף שרמח"ל כותב (שם) כי **"מקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא"**, ואם כן, כיצד תבנה באדם השתוקקות לדבר שאין לו כל השגה בו בעולם הזה - הרי כותב עוד בהמשך דבריו:

"וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג): ואני קרבת אלקים לי טוב. ואומר (שם כז): אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית - ה' כל - ימי חיי וגו', כי רק זה הוא הטוב".

היינו שמביא לכך דוגמאות מהעולם הזה, ומשמע שענף מעידון זה, בבחינת 'מעין עולם הבא', אפשר להשיג גם בעולם הזה (ואולי יש לדייק כך גם מלשונו - "מקום העידון הזה 'באמת' היינו העידון העיקרי, הוא העולם הבא. ובס' עלי שור (ח"ב עמ' תקסז) דקדק, שבתחילה הזכיר לשונות של תענוג והנאה - "האדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא", ואח"כ כשכותב על העולם הבא, מזכיר רק לשון

‘עידון – “ומקום העידון באמת הוא בעולם הבא” וכו’, ודייק מכך שבחינת התענוג שייכת גם בעולם הזה עיי”ש.

ובאמת ספר התהלים מלא בתיאורים נשגבים של תענוג מקרבת אלקים, כמו: (תהלים לו ח-ט) **“מה יקר חסדך אל-הים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון, ירויון מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם”**. וכן הרבה. ובמדרש (ב”ר מא א): **“אף צדיקים יש להן תאוה, ומה היא תאוותן - הקדוש ברוך הוא, שנאמר ‘קוה קויתי ה’”**. וראה בדברי רבי אברהם בן הרמב”ם (המספיק, עמ’ קפב) המתאר את הגילויים והתענוגים העצומים שהיו בבית המקדש, אשר עליהם רמז דוד המלך בתהילים: **“...ואחר כך תאר איך זלגו מעיניהם הדמעות כמעין המתגבר ונמשך ממנו נחל שאפשר לצלוח אותו כנחל מים, וזהו מאמרו ‘עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו’, ואין זה תיאור הדברים כהווייתם אלא לשון הפלגה המציירת את רוב הבכיה. ובכיה זו שני טעמים לה, האחד הוא הצער על תקופת החיים שחלפה ועוד תחלוף בלא אותו עונג שהם מתמכרים לו (דבזמן הגאולה צריך לזכור את הגלות), והשני הוא התרגשות חזקה על שהשיגו את מבוקשם...”**.

וראה עוד שם (עמ’ טו) שמתאר את ההרגשה העילאית של קרבת אלקים בשבת - **“עד כדי כך שאפילו אברי גופו תובעים את מזונם אינו מרגיש רעב, בהיות נפשו מדושנת ממה שעלה בחלקה כמו שאמר דוד (תהלים סג ו) ‘כמו חלב ודשן תשבוע נפשי’, וקולות מתדפקים על אזנו והוא תפוס בשרעפיו ולא ישמעם, ועיניו נופלות על חזיונות של ממש וכמו טחו מראותם, ובזאת יגיע בדרכו המיוחדת אל מחוז חפצו ומשאת נפשו, כמו שנאמר (ישעיה כו ה) ‘לשמך ולזכרך תאות נפש’...”**.

וכמו”כ מלאים ספרי חז”ל וגדולי כל הדורות בתיאורים וביטויים על עניינים אלו, אשר מהם רואים כי גם בעולם הזה ניתן להשיג מדרגות עצומות של תענוג מדביקות בה’, ראה באור החיים הק’ (דברים ו): **“...ודבר זה אנחנו יתמי דיתמי, אנו מרגישים כי רבה תאוה בלבנו וחשק אלהי עולם יותר מכל הון עולם וכבוד מלכות, וכל ערב נרגש לנבזה ונמס בערך חלק המועט המושג מהרגש היות הדברים על לבנו, אשרינו מה טוב חלקנו...”**. וכמו כן בפיוטים ושירי קודש מראשונים כמלאכים: **“ייערב לו ידידותך מנופת צוף וכל טעם, הדור נאה זיו העולם נפשי חולת אהבתך (פיוט ידיד נפש); “ה’, נגדך כל תאוותי... רצונך אשאלה רגע ואגוע (כלומר שאלת וביקוש פני ה’, וכאשר מתממש זה אפשר כבר למות), מי יתן ותבוא שאלתי; ואפקיד את שאר רוחי בידך וישנתי וערבה לי שנתי; ברחקי ממך מותי בחיי, ואם אדבק בך חיי במוותי...” (ריה”ל); ועוד הרבה. מכל אלו רואים איך התענוג האמיתי של קירבת ה’ מבטל את התענוגים הקטנים הגשמיים, ואינם נחשבים לכלום.**

ויש להעיר שלרבותינו היה פשוט שענין גילוי המדרגות הרוחניות הוא בעוה”ז, וכלל לא דיברו אודות הזמן שאחר פטירת האדם, כפי שמובא רבות בהקדמה לספר הזהר, שהאדם צריך להשיג בחייו את תיקוני הנפש של אמונה ורצון להשפיע, ואז לפי תיקונו מתגלה בו אור ה’, שהוא המטרה שלשמה ברא הבורא את כללות הבריאה, והוא ענין להטיב לנבראו המוזכר בספרים הקדושים. ויש שלב שבו האדם צריך להמית את הרצון לקבל שלו, ולקבל חיות מהשפעה בלבד, כפי שאמרו חז”ל: אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ואחר שסיים האדם שלב זה, וכבר המית את הרצון לקבל, אז צריך לחזור ולהחיותו, וזה מכונה תחיית המתים, דצריך לעבוד את הבורא גם עם הרצון לקבל, ולקבל תענוג עמ”נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, כמ”ש **“בכל לבבך”** בשתי יצריך, דצריך לעבוד את ה’ גם ביצר הטוב שהוא מעשים של השפעה, וגם ביצר הרע שהוא מעשים דקבלה, דבשניהם צריך לכוון עמ”נ להשפיע נחת רוח לה’. וכן מפרש האר”י הק’ שהמושג עולם הבא, הוא עולם שכבר בא, דהיינו מדרגה רוחנית המתגלה בקביעות לאדם בחייו (תע”ס ח”י אות ל”ח).

ונעתיק עוד בזה מה שכתב בספר לב אליהו (בראשית):

"האדם נברא בכלי רוחני טהור כזה שיש בכוחו להשיג אלוקות, היינו התקשרות והדבקות באלקים חיים ומלך עולם, שזהו התענוג האמיתי בלתי גבול ובלתי תכלית, כמשאחז"ל (ברכות יז) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. ומעין עונג הנפלא הזה, שאין לך עונג גדול יותר ממנו, כמ"ש המס"י בראש ספרו - יכול אדם להשיג גם בעוה"ז, כי הלא הפסוק של "בצלם אלקים ברא אותו" מורה פשוט על היות בכח האדם הנברא הזה לקבל אלקות, להיות דבק באלקים חיים כאן בעולם הזה שלנו, וכמו שנאמר (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום".

"נמצא כי אין הדבר כמו שטועים רבים לחשוב שבעולם הזה ימצא האדם רק צער וייסורים. אין הדבר כן, כי אין הכנה לעונג אלא בעונג, כלומר, אם האדם ישתדל בכל כוחו לקיים מצוות השי"ת ולהיזהר שלא לעבור על אזהרותיו, יעלה אורח חיים למעלה למשכיל, עד אשר יגיע גם כאן בעולם הגשמי במדת מה להתענג על ד' וליהנות מזיו שכינתו יתברך. וכמשאחז"ל (אבות פ"ד ט"ז) העוה"ז דומה לפרוודור בפני עוה"ב, ובוודאי הפרוודור הוא ממין הטרקלין, שאין עושים פרוודור מעץ לטרקלין של קירות פז ואבנים טובות. וזהו מה שסיימו חז"ל: "התקן עצמך בפרוודור כדי שתיכנס לטרקלין", כלומר, הרגל עצמך ליהנות מזיו שכינתו יתברך בפרוודור, ובזה תוכל אח"כ ליכנס בטרקלין, להרחיב ולהעמיק תענוג אמיתי זה בלי קץ ותכלית, אבל ההכרח הוא להתקן עצמך להתענג כן דווקא בעוה"ז, שהוא הפרוודור ליכנס דרכו לטרקלין".

ועוד שם:

"והוא הוא מה שאמר דוד המע"ה (תהלים עג) 'ואני קרבת אלקים לי טוב', היינו 'טוב' ממש, כי הרגיש גם בעוה"ז את הטוב ואת העונג שבקרבת אלקים. וכן יש לבאר את הפסוק (דברים יא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם' וגו' 'כימי השמים על הארץ', שתחיו חיים שמימיים, היינו החיים הרוחניים של תענוג אמיתי שבשמים, שהוא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו יתברך - חיים כאלו תחיו כאן על הארץ".

וככל שהאדם משתוקק יותר, ומתאמץ יותר, כך זוכה לסיוע מהקב"ה להגיע למטרתו, כמו שכותב ר"א בן הרמב"ם (שם עמ' קלה):

"וה' יתעלה יעזור לכל מי ששואף אליו, והולך בדרך המקרבת אותו להשגת מטרתו. כי מי שאוהב את קונו ונמנע מאהוב דבר זולתו - הוא הזוכה לאהבת קונו, ומי שמתאמץ להשיג את משאלותיו, יעזרנו ה' יתעלה בהשגתו, כמו שנאמר (משלי ח יז) 'אני אוהביה אוהב, ומשחרי ימצאוני'".
